

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

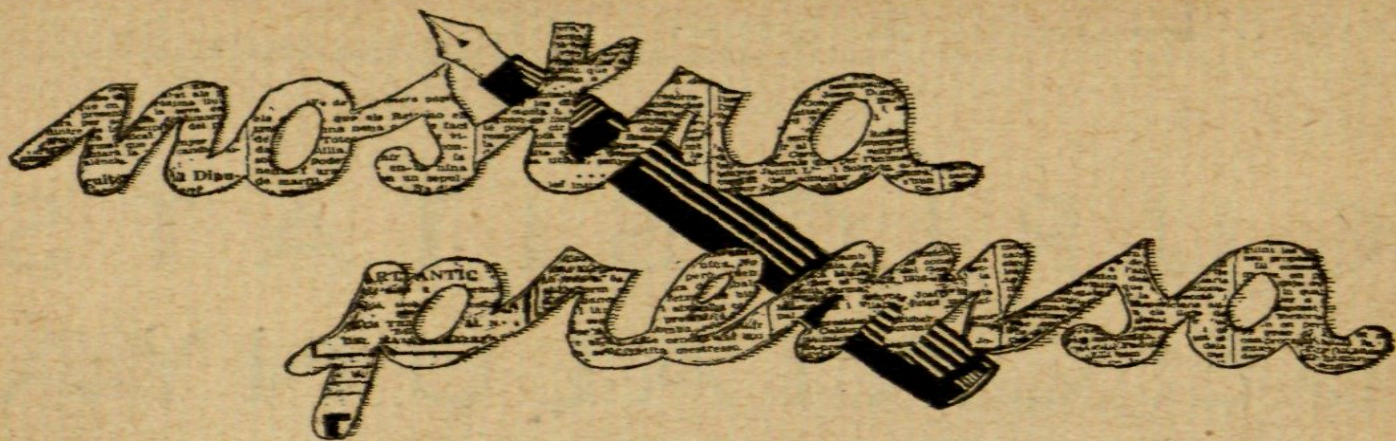
P R E U :

Número corrent	25 cèntims
Subscripció semestral	6 pessetes
Subscripció anual	10 pessetes

S U M A R I

Nostra Premsa, pàg. 2. - Notes històriques,
pàg. 8. - Contes vells... forjats de nou, pàgi-
na. 9. - Gràfics, pàg. 13. Catalans notables,
pàg. 14. - El Mèdol, pàg. 18. - Un himne famós,
pàg. 21. - Nota històrica, pàg. 22. - Humor
d'ahir, pàg. 23. - Combinació Cognominal,
pàgina 25. - La Masia de les Roses, pà-
gina 26. - Gràfic, pàg. 27. - Cantem!,
pàgina 28. - Les Danses Populars Catala-
nes: «Ball Pla», pàg. 30. - Volcans apagats,
pàgina 32.

Actualitat barcelonina

VERITABLEMENT, hem de confessar que no crèiem tindria tan bona acceptació, l'article publicat a CURIOSITATS DE CATALUNYA, corresponent a l'any primer i número 31.

Vàrem equivocar-nos completament al pensar que era escassa l'afició per la premsa, però hem constatat que existeix una forta opinió que s'interessa, per les publicacions periòdiques, això és, per la Premsa. Així és que, avui, degut a les causes esmentades, en acabar l'any 1936, completarem l'article al·ludit, amb la continuació dels periòdics apareguts a Barcelona fins el 31 de desembre del susdit any.

La importància que actualment es concedeix a la Premsa, pel seu caràcter històric i documental, és justificat. Per això aquest setmanal hi presta una atenció digna de tot elogi.

I sense més preàmbul, anem a enumerar, per ordre cronològic, les publicacions de les quals en tenim coneixença; seran algunes les que segurament hi mancaran; són les que, malgrat la nostra activitat, no han arribat al nostre poder. Per les possibles omissions involuntàries, preguem se'ns disculpi; el nostre desig hauria estat poder esmentar-les totes, doncs no tenim ni podem tenir preferència de cap mena.

AGOST

Dia 24: *Généralité de Catalogne - Conselleria de Defensa - Section d'Information et de Propaganda - Ex-Capitania General*. El primer número d'aquest

Butlletí fou fet en llengua francesa, però el segon número s'amplià en edició catalana i en altres idiomes.

Dia 30:

EDIZIONE ITALIANA

BOLLETTINO D'INFORMAZIONE DEL P.O.U.M.

(Partito Operaio di Unificazione Marxista)

REDAZIONE E AMMINISTRAZIONE

Rambles Estudios. 79 BARCELONA

SI PREGA LA RIPRODUZIONE

DEUTSCHE AUSGABE

INFORMATIONEN DES P. O. U. M.

(Arbeiterpartei der Marxistischen Einigung)

REDAKTION UND GESCHÄFTSSTELLE

Plaza del Teatro. 2 BARCELONA

HOLLANDSE UITGAVE

BULLETIN MEDEDELINGEN VAN DE P. O. U. M.

(Arbeiders Party v. Marxistische Aaneensluiting)

REDACTIE EN ADMINISTRATIE

2, Plaza del Teatro BARCELONA

També es publicà: *Hispano-Spress*, edició en italià i anglès.

SETEMBRE

Dia 1: *Comité Pro-Víctimas del Fascismo*, Bole-
tín semanal.

Dia 3:

Any I - Núm 1

EDITAT PER LA JOVENTUT SOCIALISTA UNIFICADA DE CATALUNYA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: PORTAFRANCA

Preu especial: 15 cèntims

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Nota: Dels números 8 i 9 d'aquest periòdic, va
fer-se'n una edició especial en castellà.

LA REVOLUTION ESPAGNOLE

Administration pour la France:
LA REVOLUTION ESPAGNOLE
17, Rue Sambre-et-Meuse, Paris
C. C. Postaux: Paris 1360-10.
C. ADONY, 7, square du Port Royal, Paris XIIIe

Edition française hebdomadaire
du Parti Ouvrier d'Unification Marxiste
d'Espagne
P. O. U. M.

Rédaction: LA REVOLUTION ESPAGNOLE (ed. fran.)
Baños Nuevos, 16, Barcelone, Espagne
Prix du numéro: France . . . 0'50 fr.
Espagne . . . 0'15 pt
Abonnements: 12 numéros . . . 5'00 fr.

SOMMAIRE

Dia 8: *Catalunya Comarcal*.

Dia 17: *Comité Central de las Milicias Antifascistas de Cataluña. - Departamento de Guerra. - Parte Oficial del Frente. - Servicio de Prensa y Radio. - Edificio de la Ex-Capitanía General.*

Fructidor, setmanari adherit al Partit Republicà d'Esquerra.

JUVENTUD COMUNISTA

ORGANO CENTRAL DE LA J.C.I. P.O.U.M.

Dia 20: *Unueco* (Unitat) en Esperanto.

Horizontes, portavoz de los obreros de General Motors.

OCTUBRE

Dia 1: *Butlletí de la F. N. E. C.* (Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya).

El Bolxevique, Boletín de la célula del P. S. U.

Nota: Els dos primers números, escrits en català; el tercer, en castellà, amb modificació del títol: *El Bolxevik*; i el número quart, bilingüe (català-castellà) i el títol: *El Bolxevic*.

Tremp, Organ central de la Unió de Joventuts C. de Catalunya.

Dia 8: *Reflexos*. Antorxa dels Treballadors del Banc de Biscaia.

Dia 9:

ANNO 1. - N. 4

Prezzo: Francia - Spagna, 6.50 Ptas.

5 Novembre 1936

GUERRA

REDAZIONE: Casa C. N. T. F. A. I. (Sezione Italiana)
Via Léprieux, 27 e 28. - BARCELONA

U. S. I.

A. I. T.

DI CLASSE

U. S. I. A. I. T. DI CLASSE
La Democrazia governa
Biblioteca de Comunicazioni
del Parlamento in guerra
—

Dia 15:

MI revista

PLAZA CATALUÑA. 21 • TELEF. 13892 • BARCELONA

AÑO I - NÚM. 1 ILUSTRACIÓN DE ACTUALIDADES 15 DE OCTUBRE 1936

Dia 17:

Aprende a auto-determinarte.
Es la mejor arma contra los tiranos.

RUTA

ÓRGANO DE LAS JUVENTUDES LIBERTARIAS DE CATALUÑA

Redacción de «Ruta» Casa CNT-FAL Via Layetana, 31 - Telef. 15956
Administración de «Ruta» Calle La Unión, núm. 7 - Teléfono 25655

Año I - Núm. 1 - 15 cts. Barcelona, 17 octubre 1936

Dia 21:

Vol. I N.º 1 Barcelona, October 21, 1936 Please reprint

THE SPANISH REVOLUTION

WEEKLY ENGLISH BULLETIN OF THE WORKERS' PARTY OF MARXIST UNIFICATION OF SPAIN (P. O. U. M.)

AGENTS FOR ENGLAND The I. L. P. The Marxist League The Socialist League PRICE IN ENGLAND: 14/-	AGENTS FOR U. S. A.: Y. P. S. L. The Labor Book Shop. PRICE IN U. S. A.: .05	EDITORIAL OFFICE: «THE SPANISH REVOLUTION» 10 Rambla de los Estudios BARCELONA
--	---	---

Dia 31:

Redacción
Administración
Anuncios y Suscripciones
Via Layetana, 39
Dep. 4

LA VOZ DEL PUEBLO

Semanario Antifascista

AÑO I NÚM. 1 Barcelona, 31 de Octubre de 1936 Núm. suelto: 20 cts.

També varen publicar-se:
Butlletí del Departament d'Agricultura, i Butlletí trimestral de la Conselleria d'Economia, ambdós de la Generalitat de Catalunya.

La Torxa, Portantveu de l'Associació Intel·lectual per a la Defensa de la Cultura.

Año I Barcelona, Octubre 1936 Núm. 1

nuestra revista

al servicio y en defensa de los intereses del personal telefónico

Una pandilla de militares, en unión de varios cientos de señoritos chulos, se levantó en armas el 19 de julio, contra el régimen y las libertades del pueblo.

El proletariado, unido por las consignas de C.N.T. con las bocas de sus fusiles harán morder el polvo de la derrota a los rebeldes fascistas.

NOVEMBRE

Dia 3: *POUM*, Boletín de Información del Partido Obrero de Unificación Marxista, escrit en castellà, però el següent dia 4, es redactà en llengua catalana.

Dia 10:

TRADUKU NACILINVE KAJ
DISFAMIGU LA ENHAVON

ESPERANTA ELDONO
APERAS SEMAJNE

INFORMA BULTENO P. O. U. M.

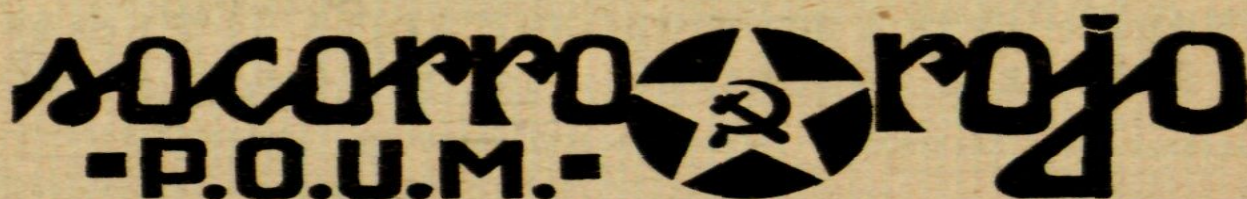
(LABORISTA PARTIO DE MARKSISTA UNUIĜO)

REDAKTEJO KAJ ADMINISTREJO RAMBLA ESTUDIS. 10 :: BARCELONA

Artes Gráficas, Boletín del Sindicato de las Artes Gráficas.

Dia 14: *Estímul*, òrgan del Sindicat Regional de Treballadors de l'Assegurança i de la Previsió.

Dia 15:

ORGANO DEL COMITE CENTRAL DEL SOCORRO ROJO DEL P. O. U. M.
Núm 1 Barcelona, 15 novembre 1936 Año I

Dia 19: *El Leninista*, Butlletí del P. S. U. C.

Dia 24: *Boletín de la Escuela de Militantes*
C. N. T. - F. A. I. - A. I. T.

Dia 25: *P. S. U. - Radi XI del P. S. U. C.* Hem de fer constar que a Barcelona hi han XIV Radis del P. S. U. C. i cada un d'ells té el seu *Butlletí* propi.

Dia 26: *Butlletín d'Information*, publicació de la Secció Francesa de la C. N. T. (nova sèrie).

Dia 30:

relieves

PORTAVOZ DE LOS TRABAJADORES DEL BANCO ESPAÑOL DE CRÉDITO

AÑO I: Corresp.º al Banesto • Barcelona, 30 de Noviembre de 1936 • C. Fontanella, 1: NÚM. 1

També varen publicar-se:

Nou Horitzó, Portantveu dels Treballadors del Banc de Bilbao.

Escola socialista, publicació de Treballadors de l'Ensenyança (segona època).

Butlletí mensual: *Sindicat de Treballadors d'Aigua, Gas i Electricitat*.

El Full Roig, òrgan de la cèl·lula del Departament de Serveis Públics, P. S. U. C.

Actuem, Portantveu de l'Associació de Treballadors de Banca i Borsa de Barcelona. Reempren la seva publicació, amb el número 6.

Biblioteca del Pueblo, publicació quinzenal.

ESTIMUL
PERIÒDIC D'ORIENTACIÓ SOCIAL
EDITAT PELS TREBALLADORS DE "ROLDÓS-GISPERT, S. A. DE PUBLICITAT"
Any I Barcelona, 15 de novembre del 1930 Núm. 1

DESEMBRE

Dia 1: *Revista Natura*, Portavoz de la Escuela Natura.

Suport, editat pel Socors Roig Internacional a Catalunya (segona època).

Dia 5: *Butlletí d'Indústries Químiques*, U. G. T.

Dia 12: *Butlletí setmanal*, Conselleria de Proveïments, de la Generalitat de Catalunya.

Hora sindicalista, Portantveu de la Federació Catalana del Partit Sindicalista.

Euzkadi en Catalunya, editado por un grupo de refugiados vascos.

Dia 15: *Estrella Roja*, Organ del Radi II del P. S. U. (reaparició).

MOMENTS
LA REVISTA DEL NOSTRE TEMPS

Die Spanische Revolution, en alemany.

Dia 19: *La Rivoluzione Spagnola*, edició italiana del P. O. U. M.

També va editar-se:

Nouvelles de l'Espagne. - Service d'Informations du Partit Socialiste Unifié de Catalogne. Aquesta publicació fou feta en idioma francès, italià, anglès i alemany.

Luz y Fuerza, de la Federación Nacional de la Industria de Agua, Gas y Electricidad.

Hem de remarcar que el dia 13 de desembre, al vespre, sortí per primera vegada el setmanari *Ferms*; però l'esmentada publicació fou denunciada, recollida l'edició i portada al Tribunal Popular. I que està anunciada la propera aparició de *Carriles Rojos*.

Fem avinent, que algunes de les indicades publicacions, són divulgades pel procediment de «*ciclostil*» o multicopista, però generalment són fetes amb impremta, i moltes d'elles il·lustrades.

Des de les pàgines d'aquest patriòtic i cultural setmanari CURIOSITATS DE CATALUNYA, que tant es desvetlla per propagar la història i folklore de la nostra estimada Pàtria, remercio molt coralment als descrits periòdics, per les facilitats que en ells he trobat per a informar convenientment, d'aquest aspecte tan interessant com és la nostra Premsa, als seus llegidors.

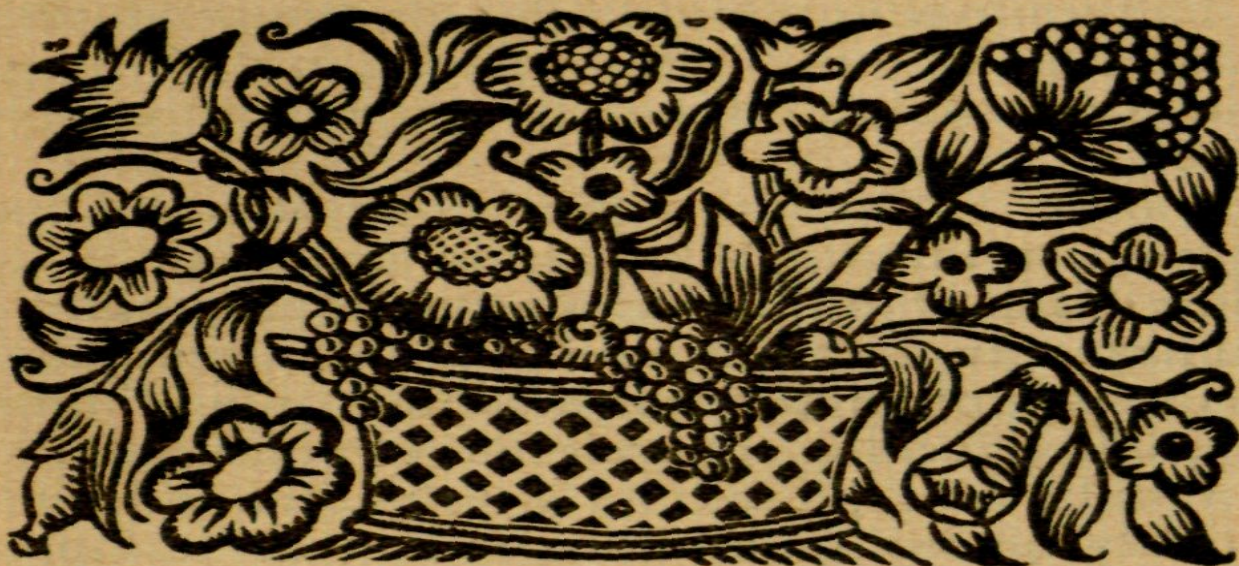
JOAQUIM ALVAREZ CALVO.

Notes històriques

Any 1879, novembre, dia 25.—El rei N'Alfons XII, amb decret d'aquest dia, concedeix el títol de *Ciutat*, a la, fins aleshores, vila d'Igualada.

Any 1802, setembre, dia 9.—El rei Carles IV, que amb la seva cort es trobava a Igualada, rep la notícia oficial d'haver-se efectuat a Nàpols l'enllaç del seu fill, que més tard regnà amb el nom de Ferran VII, amb la seva cosina, la princesa Maria Antònia. La nova, seguidament, des de la mateixa vila fou traslladada al rei d'Anglaterra, Jordi III.

CONTES VELS... FORJATS DE NOU

Ruf i el seu mal somni alliberador

RUF, l'endiastrat Ruf, quedà allí, en aquell recó de rebedor, sol, ben sol, plorant a llàgrima viva.

Els seus pares i germans feia estona que se n'havien anat al teatre. Ell, com a punició al seu procedir entremaliat, romangué en el pis, tancat i barrat, en concepte de retingut per indisciplinat.

Ben bé feia mitja hora d'ençà del moment en què el cop de la porta al tancar-se ressonà llargament per tots els quatre caps i costats d'aquell principal espaiós enclavat en un dels carrers més cèntrics de la Barcelona moderna.

Aquella tarda dominical, com tantes d'altres, el seu pare li anuncià el mateix de sempre, de gairebé cada diumenge.

—Avui, per càstig, perquè no has cregut, perquè no has estat bon minyó durant la setmana, et quedaràs a casa, sol amb tu mateix. Així disposaràs del temps necessari per a reflexionar seriosament què et convé més: esmenar-te degudament o anar-te'n de casa, d'aquesta casa on el respecte i obediència als supe-

riors han d'imperar per damunt de tot altre principi. He d'advertir-te que de no voler fer cas de les meves amonestacions, no podré permetre, molt a desgrat meu, que sojornis ni un minut més sota aquest sostre.

Després de l'acusació fiscal, una vegada dictada la sentència, intervenia la defensa maternal, la qual gaudia d'una gran influència prop del seny paternal, a judicar per l'actitud benèvola que a precés de la bona mare, prometent solemnement que el fill no tornaria a reincidir, el pare acabava per adoptar.

Aquella tarda, però, no hi valgueren influències ni intervencions de cap mena. Ruf es veié punit, severament punit a causa de la seva mala conducta, amb motiu del seu injustificat procedir,

Per això, tantost sentí el cop de la porta al tancar-se, corregué follament vers el rebedor a fi d'ésser a temps a suplicar, a prometre. Prou cridà amb tota la seva ànima i a ple pulmó per tal de fer-se entendre a través de la gruixària de la porta. Res no li valgué.

Per la part de fora, una mà impassible assegurava el tancament del pis fent funcionar els panys corresponents. Seguidament, els passos es sentiren perfectament com s'allunyaven escales avall. Després, no res, el silenci més pregon interromput, només, pels sanglots convulsius, intermitents, del rebel Ruf.

Al costat mateix del paraigüer, mig assegut a terra, amb la cara amagada entre els braços els quals es recolzaven damunt del seient d'una de les cadires, verament ensentimentat però no gens resignat a la seva sort, Ruf deixava anar el seu plor, un plor silenciós, quiet, de persona que no sap avenir-se a la situació que la seva conducta l'ha menat.

Bruscament, amb gest decisiu, ràpid, s'alça, dirigint-se a la cambra on el seu pare hi té instal·lat el despatx. Forfolla els varis calaixos, cerca i recerca inútilment. Les claus del pis que el seu pare sempre porta al damunt, enlloc no són.

Adalerat, amb la fallera de poder ell mateix franquejar-se la porta, sense preocupar-se de tornar les coses al seu lloc ni de ben tancar els calaixos de la taula escriptori del seu pare, se'n va de dret vers el pentinador de la seva mare, on en un dels calaixets

certa vegada ell hi veié el joc de claus en qüestió. Res. Tampoc allí, després de regirar sense ordre ni concert, s'hi troba el que Ruf malda per aconseguir.

Rumia una estona. Qui sap si en l'armari mirall de l'habitació dels seus pares, en el departament aquell on es guarden els diners del pressupost mensual, qui sap si allí s'hi troben les claus desitjades, les pertanyents a la seva mare.

Altrament, si aquest recurs falla, en queden d'altres: escorcollar les butxaques del vestit que el seu pare porta els dies feiners, mirar i remirar les innombrables carteres portamonedes de la seva mare, registrar minuciosament el secreter...

Pensat i fet. Comença pel secreter. Moltes coses: alguns papers, alguns objectes... però les claus no hi són. Tampoc els dos moneders que ha pogut trobar no guarden les tan ansiades claus. Se'n va de dret a l'armari mirall amb la plena esperança de trobar el mitjà del seu alliberament.

Però l'armari és tancat, ben tancat, i la clau, contràriament al costum establert, no és en el pany. Després d'una infructífera investigació a fons, decideix obrir, sigui com sigui, si no de grat a la viva força.

El record de quelcom vist en el cinema, li suggereix la solució. Introdueix la punta d'un petit escarpell per la juntura d'una de les portes, precisament en el mateix indret on es troba el pany, i a cops de martell, tracta d'espanyar.

La dreta enlaire, empunyant el martell, l'esquerra atent, aguantant suaument l'escarpell en el lloc precís, i, apa, a picar s'ha dit per tal d'obrir-se pas lliure i poder ben aviat esbatanar l'armari mirall i anar a la recerca de les famoses claus del pis.

Precisament en un dels moments que el martell va caure damunt de l'escarpell, és quan el seu esguard veu reflectit el propi gest en la lluna del mirall.

La figura, cos, cames i braços, és la d'ell, del mateix Ruf. El cap, però, no coincideix amb el de l'original. Orelles de ruc, ulls de mussol, narius de cavall, per boca morro d'hipopòtam i al damunt, per comptes del seu cabell ros i rinxolat, pel rogenç i el front amb dues banyes perfilades. Sota mateix del morro, lligat al darrera, com una mena de tovalló

blanc amb la següent inscripció: «Merescut càstig per haver desobeït als pares».

Indignat, fora de si, sense saber ben bé el que es fa, en un moment de folla protesta contra el mirall, amb gest decisiu on s'hi acumulen totes les seves forces d'infant de nou anys, comença a martellejar furiosament l'espill amb el propòsit de reduir-lo al no-res, de fer-ne miques. Ja que el mirall ha gosat estrafer la seva persona, ell, en justa venjança, el destruirà, l'anihilarà.

Llavors, Ruf, amb la seva ment sempre propensa a fantasiejar, es considera un nou Hèrcules manejant destrament no pas el martellet minúscul del seu joc de fuster, sinó un mall poderós que poc a poc, cop darrera cop, aixafa damunt de la luxosa lluna de l'armari mirall transformada en potent enclusa aquell cap de bèstia estrafolària que l'ha volgut befar. Fins que un dels cops, potser el donat amb més força i braó, fa que l'armari perdi estabilitat, s'abalanci i caigui damunt de Ruf qui, com un segon Samsó sota les voltes del temple, troba la mort entremig d'un munt d'estelles i vidres trencats.

L'estrèpit del moble, al topar contra el sòl, coincideix amb la tornada dels pares i germans que vénen de l'espectacle teatral.

El pare és el primer que entra, dóna el llum i és en aquell instant quan Ruf, encara amb els braços damunt del seient de la cadira del rebedor, mig assegut a terra, es desperta sobtadament.

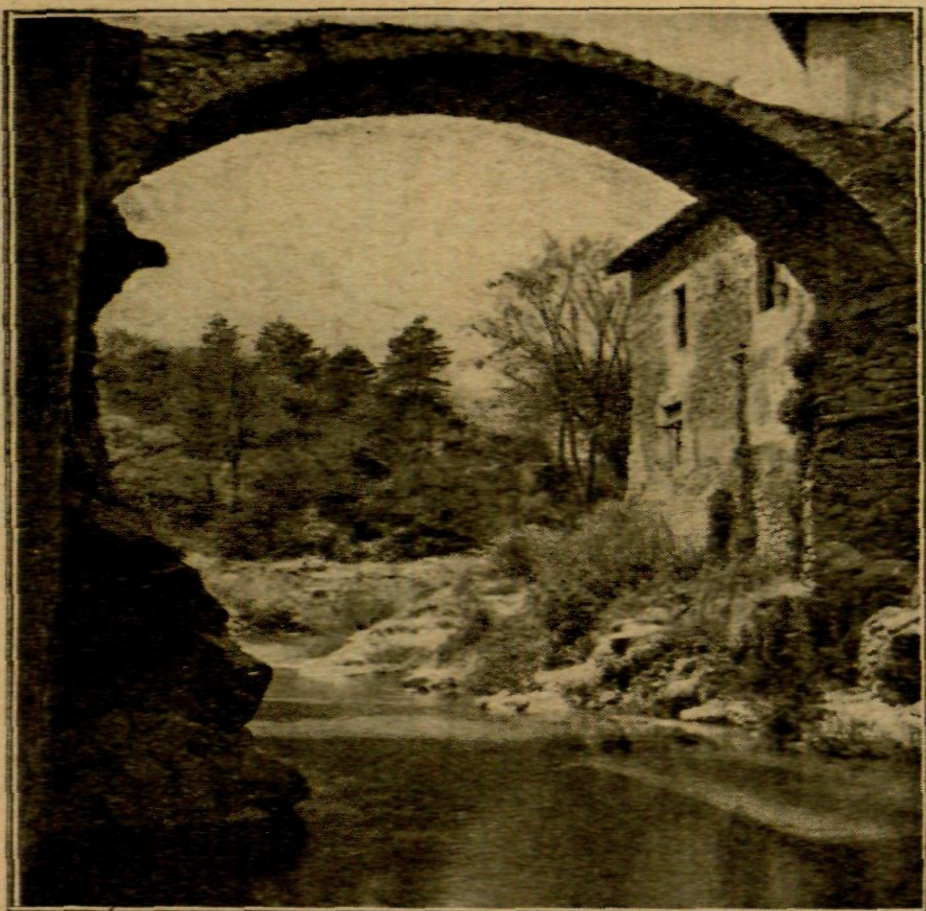
S'incorpora amb tota llestesa i es llença als peus del seu pare, de la seva mare, dels seus germans.

—Perdó, pare meu! Perdó, mare! I a vosaltres, també, germanets! Mai més, us ho prometo solemnement, tornaré a molestar-vos amb les meves entremaliadures, amb la meva indisciplina. He somniat, i el somni ha sabut aconsellar-me quin és el meu deure. Perdó, perdó per a mi!

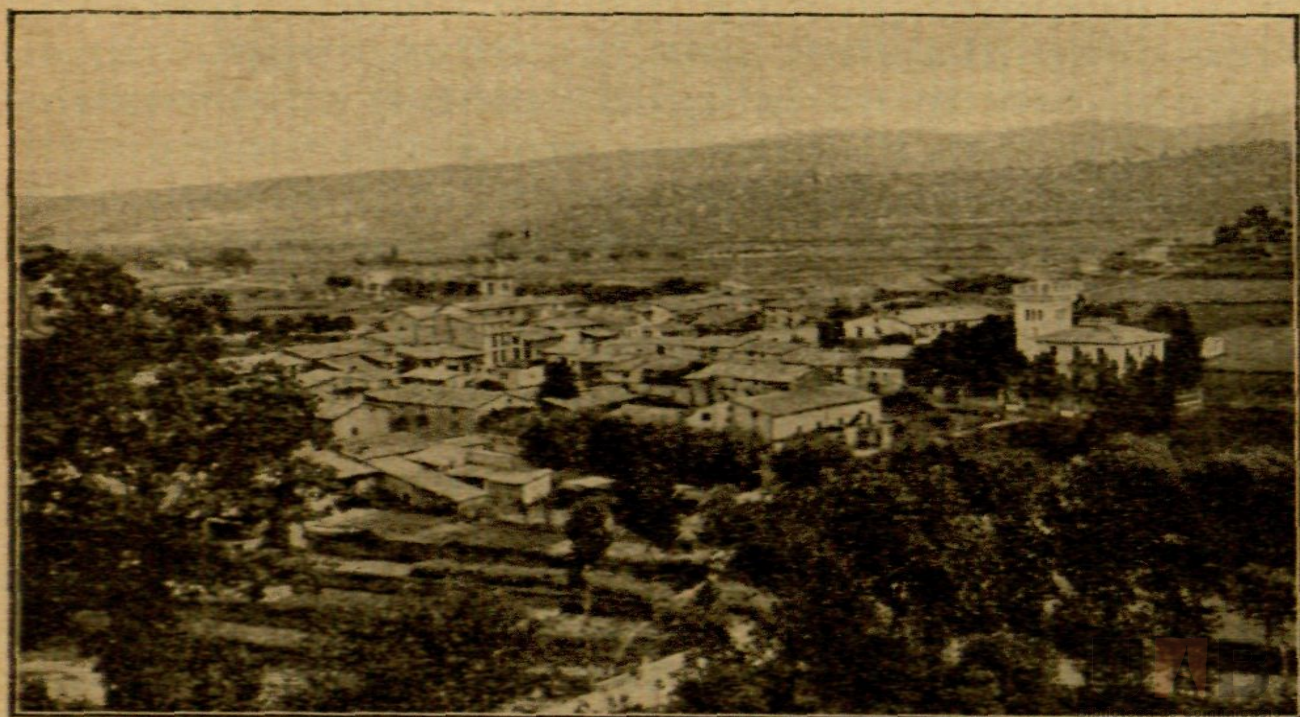
Tot dient-ho plorava amargament, desconsoladament.

El pare, l'agafà, l'enlaira fins al nivell del seu rostre, i mentre el petonejava amorosament, exclamà:

—Ara sí que et crec, fill meu! Promesa feta amb llàgrimes, promesa certa. — JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

Les Guillerries. - El Molí de Bujons.

I Hemeroteca General

Plana de Vic. - Sant Julià de les Olles.

(Fotos. de Lluís Coll Espadaler).

CATALANS
NOTABLES

Isaac Albéniz
i Pascual

(1860-1909)

Isaac Albéniz amb la seva
filla Laura.

ENTRE els artistes que han de formar la història musical catalana sobresurt, com a astre lluminós, la figura d'Albéniz, artista genial i pianista excels, que brilla entre els seus contemporanis i marca definitivament una tendència, millor dit encara, una escola, en la qual les melodies populars ibèriques troben llur millor forma d'expressió.

L'obra d'aquest compositor té tota ella un segell ben personal, principalment en la seva producció pianística, impregnada d'una inspiració espontània i d'un estil sempre elegant. Hi ha obtingut un nom brillantíssim, no sols a Espanya, sinó a tot el món musical.

Albéniz, com a pianista, era un fidel interpretador, que executava les obres amb seriositat i elegància. De molt jove foren admirades les seves qualitats, i durant tota la seva vida assolí brillants triomfs.

En analitzar la seva obra de compositor s'observa una gran diferència entre les obres de la primera època i les de la darrera, encara que gairebé sempre s'inspira en la melodia popular andalusa. En les

primeres se'ns presenta l'artista amb més claredat, mentre que en les altres fa demostració dels seus profunditzats estudis de composició i de la seva admiració per l'escola francesa moderna. Es, sens dubte, la seva obra mestra la cèlebre *Suite Ibèria*, que cal considerar com a una de les composicions de piano més importants que compta la música espanyola. Hi ha tota la manera d'ésser, de pensar i de sentir d'Andalusia, amb una forma pianística treballada, plena d'ornaments graciosos i ingenus, sense cercar mai efectes sorollosos. La seva obra sona sempre plena, car és rica d'harmonia i demostra sempre un gran domini pianístic.

Per a orquestra posseeix, així mateix, una obra verament genial, la seva rapsòdia *Catalònia*, inspirada en les cançons populars de la nostra terra i instrumentada d'una faisó exquisidíssima, com sols el temperament espontani de l'Albéniz podia crear.

Les seves primeres produccions són concebudes sota un procediment diferent, car se'ns presenta l'artista tranquil, alegre, ple d'espontaneïtat; les seves obres són d'una simplicitat extraordinària, però sempre inspirades i plenes d'alegria juvenívola; no hi trobareu mai passatges de desesperació, com ens ofereixen sovint les obres de Chopin i Schumann. El nostre Albéniz no el preocupaven els sentiments romàntics; era solament alegria el que sentia, i sabia comunicar-la a tots els qui el voltaven. Totes les seves produccions, així les de la primera època com les darreres, són tan espanyoles com si no hagués sortit mai d'Espanya, d'un sentit regional tan intens, com les que hom sent a cada cantonada de carrer en les ciutats andaluses durant l'ombra de la nit, música agresta i fina, sensual i melancònica, espanyola per tots quatre cantons, aquesta música ardent i apassionada resum la sensibilitat racial... La música de l'Albéniz és un cant de rossinyol, un tresor artístic que ens honra i que col·loca el seu autor entre els artistes més cèlebres del segle passat. Escolteu la seva obra amb devoció i capireu el que deu Espanya a aquest músic gloriós nascut a la nostra terra.

Nasqué, aquest pianista virtuós i compositor, a Camprodon, el dia 29 de maig del 1860. Dotat d'una precocitat extraordinària, va demostrar des de molt nen, qualitats molt remarcables per a la música. Poc després de nat, la seva família va traslladar el domicili a Barcelona, prop de la Capitania general. El petit Albéniz tenia gran afició a escoltar les xarangues militars que freqüentment passaven per davant de casa seva, i seguia amb exactitud sorprenent el ritme de les composicions que executaven. Això decidí a la seva germana Clementina a iniciar-lo en el piano. Quan tot just comptava un any, segons es diu, començà amb tanta afició, i bo i rient i jugant féu progressos tan notables, que als quatre anys la seva família es va decidir a fer-li donar un concert al Teatre Romea.

El públic que es va congregar per tal d'escoltar-lo va creure que l'enganyaven, car suposava que hi havia algú que tocava entre bastidors.

Seguidament va encarregar-se de la seva educació artística, encara que per poc temps, el mestre Narcís Oliveras. Tenia Albéniz sis anys quan va anar a París, acompanyat de la seva mare i germana, i durant nou mesos va rebre lliçons de Marmontel. Va intentar entrar al Conservatori i es va presentar al concurs amb tota seriositat i aplom; sens dubte el tribunal es decidia a favor seu, però, en acabar, féu una entremaliadura, pròpia de la seva edat: va trencar un mirall d'un cop de pilota, ço que va fer pensar al tribunal en la conveniència d'ajornar la seva admissió. Llavors va tornar a Barcelona, i el seu pare, havent tingut alguns contratemps de fortuna, va decidir de fer una excursió artística amb els seus fills Isaac i Clementina. L'èxit fou satisfactori, però la mort d'una germana els va obligar a tornar a Barcelona.

Per mor de la revolució del 68 va traslladar-se la família a Madrid, i Albéniz ingressà al Conservatori, a les classes d'Agerp i Mendizàbal. En aquella època es va aficionar a llegir les obres de Juli Verne, ço que tal vegada va influir en el seu gust pels viatges.

Un jorn, sense dir res a la seva família, sortí de casa seva, anà de dret a l'estació i pujà al primer

tren, sense portar bitllet. Per casualitat va trobar hi l'alcalde de l'Escorial, que tornava al seu poble, el qual, compadit, se'l va endur amb ell. Havent-li l'Albéniz demanat donar un concert de piano, el portà al Casino, on, en presència del mestre Cosme de Benito, va donar un recital, que va interessar en gran manera a l'auditori. Amb els diners que havia recollit, els seus protectors varen acompanyar-lo al tren, i li aconsellaren que tornés a casa seva; però en lloc de fer-ho així, en arribar a Villalba va canviar de tren, i es dirigí a Avila, Zamora, Salamanca i Peñaranda de Bracamonte, on va donar concerts, i ja amb alguns diners més, pensà tornar amb la família. Havent, però, estat assaltat per uns lladres, que sols li deixaren el seu àlbum de memòries, no va voler tornar-hi, i continuà la seva excursió artística per Valladolid, Palència, Leon, Galícia, Logroño, Saragossa i Barcelona, on, amb motiu d'un concert donat a la sala Bernareggi, la premsa es va ocupar d'ell amb elogi. Seguidament se n'anà a València, però la desgraciada mort de la seva germana el va fer tornar a Madrid, on durant quatre o cinc mesos va rebre lliçons del malaurat pianista Eduard Compta. Després va recórrer les províncies andaluses, i a Càdiç es va embarcar, sense passatge, al vapor «España», que es dirigia a Puerto Rico. D'allí se n'anà a Cuba, però en desembarcar a Santiago fou detingut per ordre del seu pare, el qual, al cap de poc temps, li va concedir permís per a continuar la seva tournée. Amb els diners recollits als Estats Units va tornar a Europa, decidit a continuar els seus estudis, i estudià al Conservatori de Leipzig, amb els mestres Jasdassohn i Reinecke, però en acabar-se-li els diners va retornar a Madrid (1875). Féu, llavors, amistat amb el Comte de Morphy, un entusiasta de l'art, en el qual va trobar un decidit protector, que va voler posar fi als seus esbojarrats viatges i fer-li adquirir coneixements més sòlids; a l'efecte, va fer-li obtenir un subvenció del rei Alfons XII, i va traslladar-se a Brussel·les, recomanat al mestre Gevaert.

(Acabarà).

EZEQUIEL MARTIN.

Una visió de l'incomparable Mèdol
(segons dibuix de Ll. Mallafre).

El Mèdol

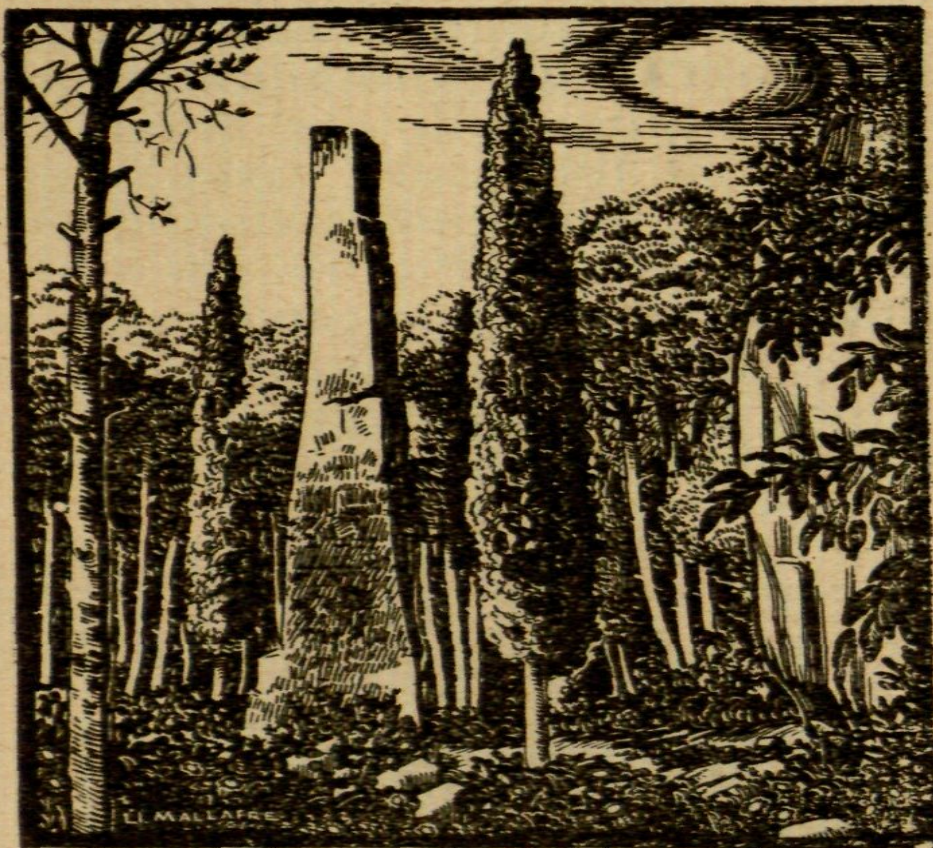
A cosa d'uns set quilòmetres de la ciutat de Tarragona, es troba la coneguda pedrera del Mèdol. Aquesta pedrera, a desgrat d'ella mateixa, ha esdevingut un monument imposant que perpetua el record del geni imperial romà.

Le pedrera del Mèdol no és pas un monument realitzat per cap artista. Tampoc, per exemple, el Montserrat, és un monument construït per

voler de la naturalesa. La pedrera del Mèdol és un monument que els segles han consagrat i ungit de prestigi, tot bandejant-li la seva inicial significació industrial.

El dia que nosaltres fórem sortosos d'admirar-la, vàrem fruit un dels moments més densos que el poder d'evocació que tenen el monument poden proporcionar. La nostra ànima va abissar-se dins els records que la contemplació de l'«agulla del Mèdol» i la muralla de pedra tallada al viu que la circumda, desvetllen al cor i al cervell. El poder imperial i l'empenta constructiva romana, eren coses que s'unien, que s'ensemblaven —passi el gallicisme— amb l'esclavatge i el despotisme d'aquells temps.

Vèiem els homes ajupits, corbats, lassos d'esforç, anant extraient blocs i més blocs de pedra amb llurs eines rudimentàries, sota l'esguard dur i incisiu dels guàrdies que els vigilaven. Vèiem, així mateix, com la ciutat anava creixent, tot empenyent la civilització via amunt. Vèiem amb el nivell que anava senyalant el monòlit del mig de la pedrera, com aquesta s'aprofundia i com anaven baixant cap al fons els homes

Una visió de l'incomparable Mèdol (segons dibuix de Ll. Mallafré).

qui moralment, socialment, ja es trobaven abaix de tot. I també vèiem com els homes de la ciutat amb l'Aqüeducte i amb altres superbes construccions, s'elevaven i dotaven llur vida amb adquisicions que els permetien més refinaments i més disbauxes.

La contemplació de la pedrera del Mèdol va fer-nos viure uns bells minuts de vida veritable, de Vida amb majúscula. La seva virtut de remembrança era ben viva, ben neta, ben despullada dels oripells preciosos i ficticis de la vida actual, saturada de cultura i de convencionalismes que mistifiquen aparentment — però no pas dessota l'epidermis — l'essència veritable de l'ànima, puix que tots els homes encara som

esclaus dels més forts i ens sentim emperadors davant dels qui són més febles que nosaltres.

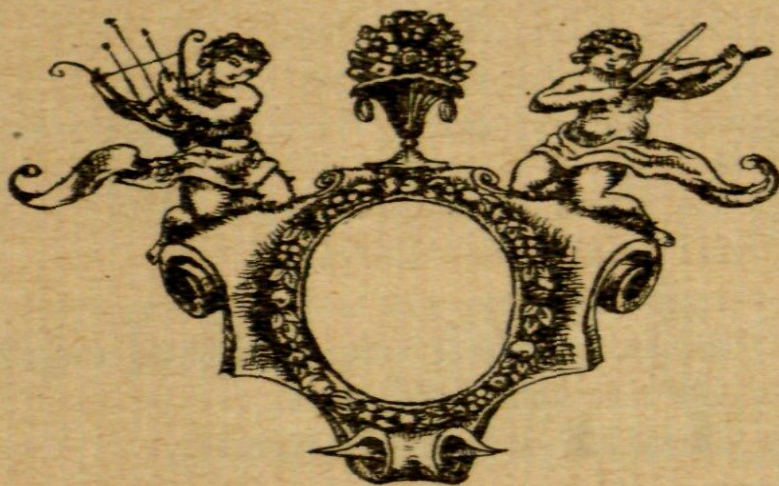
Aquestes idees de poder i d'esclavitud, de tirania i d'humilitat, prenien un relleu considerable, monstruosament tangible, davant l'«agulla del Mèdol» que sorgia de terra com el braç poderós de Júpiter amb actitud d'abastar l'Olimp —sense aconseguir-ho, com Prometeu.

L'obelisc que dona nom a la pedrera del Mèdol és, per a nosaltres, un dels monuments més importants amb què la Tarragona imperial compta. No és, com hem dit, realitzat per cap artista; no conté, tampoc, en cap de les quatre cares ni en els vint metres d'alçària del seu monòlit, cap relleu, ni figura ni imatge que no sigui el caire viu —avui ple de venerable pàtina, com una mortalla gloriosa— dels cops d'escarpra dels obscurs esclaus que arrencaven la pedra viva. Té, però, el poder d'evocació més directe i imposant que un monument sortit sota el signe de l'art pot posseir.

S. ROCA ROCA.

Dona del Camp de Tarragona
(escultura de J. Rebull).

Un himne famós *

Es el de l'Abdó Terrades, el republicaníssim,
i que reproduïm només com a document de
l'època.

Ja la campana sona...
Lo canó ja resona...
¡Anem, anem, republicans, anem!

A la victòria anem.
Ja es arribat lo dia,
que'l Poble tan volia...
Fugiu, tirans... Lo Poble vol ser Rey...

—Ja la campana sona...
La bandera adorada
que jau allí empolvada...
¡Correm, germans, al aire enarbolem!

—Ja la campana sona...
Mireula, qu'es galana
la ensenya ciudadana,
que llibertat nos promet,
si la alsem.

—Ja la campana sona...
El garrote, la escopeta,
la fals y la forqueta...
¡Oh, Catalans! ¡Ab valor, empunyem!

* Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, any I, número 42.

—Ja la campana sona...
La Cort y la Noblesa,
l'orgull de la riquesa,
caigan de un cop, fins al nostre nivell.

—Ja la campana sona...
La Milicia y lo Clero,
no tingan mes qu'un fuero...
Lo Poble sols, d'un y altre, es lo Rey.

—Ja la campana sona...
Los publichs funcionaris
no tingan amos varis;
depengan tots del popular Congrès.

—Ja la campana sona...
Los ganduls que's mantenen
del Poble, y luego'l venen,
morin cremats, si no, pau no tindrem.

—Ja la campana sona...
Los que tras ells vingan,
bó será qu'entes tingan
que son criats, no senyors de la grey.

—Ja la campana sona...
Un sol pago directe,
y un sol ram que'l colecte...
Tothom d'allí será pagat com deu.

Ja la campana sona...
que pagui qui te renda,
o be alguna prebenda...
Lo que no te, tampoch deu pagar res.

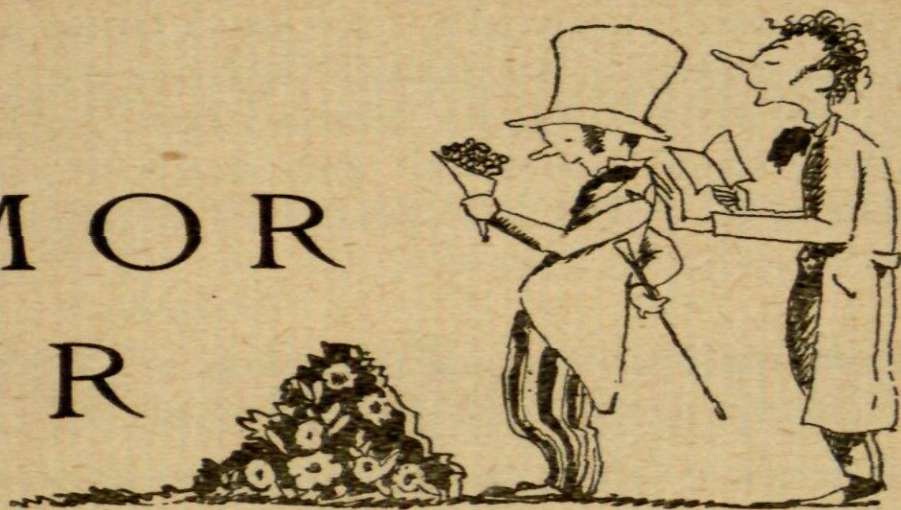
—Ja la campana sona...
Lo deime, la gabella,
io dret de la portella,
no, jornalers; may més no pagarem.
—Ja la campana sona...

Nota històrica

En 1212, el rei d'Aragó, En Pere I, obligat per les seves despeses i liberalitats, convocà i reuní les Corts en la vila de Puigcerdà, perquè se li donés nou socors.

HUMOR D'AHIR

LA LLENGUA CATALANA

TEMPS fa, i no poc per cert, que bullia dins mi el desig de defensar amb la meva pobre ploma, la fins ara oblidada llengua catalana.

Els jocs florals, els certàmens literaris, les reunions que per ressuscitar aquesta morta viva, tenen poetes entusiastes, i tot quant es fa en dit concepte, és lloable si es vol, perquè enclou en si una idea gran i regeneradora: però tot això, lluny de conduir-nos al cim de les nostres aspiracions, ens en aparta, promou discòrdies, forma bàndols, i el resultat fóra una disputa interminable, de la qual la vertadera víctima seria la preciosa llengua que es tracta de ressuscitar.

A què ve? A què treu nas? ni quina solució ens pot dar, quan la qüestió és purament científica i requereix tractar-la amb la importància de què és digna?

Jo, menys frívol que tots els qui fins ara s'han acalorat defensant-la i combatent-la, m'he reconcentrat en mi mateix, he estudiat de nit i de dia per espai de trenta-tres anys consecutius, i després d'investigacions, comprovacions de dades, i tot el que pertany al dit objecte, em trobo en el cas de poder provar que la nostra llengua és la més rica, la més fluida, i la més estesa de totes, suposat que totes les altres són extreteres enterament de la nostra.

Crec que tothom convindrà que vertaderament aquest és el major servei que es podia fer a la llengua catalana, quan amb ell es pot dir a tots els que se'n burlaven: «Si no fóssim nosaltres, no fóreu vosaltres, les vostres llengües són filles de la nostra, humilieu-

vos i parleu català, que és la llengua que legítimament i per dret ha de parlar tothom per força». Això sentat, poso aquí alguns exemples, no tots els que podria, però sí el suficient per a provar que la nostra és la mare de totes les llengües conegudes fins al dia.

Anglès

Infants òrfens. - Tinc son. - Tarit tarot. - Estic amb cinc germandats. - Bescuits.

Alemanys

Saben si es taca, si es mulla? - Elàstics blaus. - Gotim verd. - Oques grasses. - Brases grosses.

Rus

D'un buf va quedar pitof. - Menjar arrop.

Francès

Xaval. - Calés. - Rulé.

Alarb

A la Babalà. - Bufar no fa fi.

Italià

Mustatxoní. - Muixoni. - Carquinyoli. - Picotí. - Nyigui-nyogui. - Escapulari. - Xitxarello.

Polac

Qui li piqui que s'ho rasqui. - Cent sacs xics. - Mira que s'osqui. - Ves que s'envesqui.

Grec

Uix. - Vols coco, Quico? - Llogar pis m'empalaga.

Basc

Un nyinyo guenyo.

Portuguès

Són a sarau?

Crec que deixo enterament provat el que proposat m'havia, i que quan l'acadèmia nomenada a l'efecte adopti el llenguatge universal, prendrà la llengua catalana com a única a propòsit, i se'm darà a mi una corona de qualsevol cosa, en premi dels esforços que jo he fet a favor de la literatura de ma pàtria.

ROC BINOBA.

Combinació Cognominal

ENTRE el *Pla* i la *Muntanya* hi havia un *Mas* voltat per una *Olivera*, un *Roure*, un *Pi* i una *Algina*. Entremig d'aquests arbres que formaven un *Bosc* hi havia un *Faig* que ombrejava una *Font* d'aigua molt *Clara*. La gent que treballava en aquells *Camps* i *Vinyes* propers, anava a beure d'aquella aigua *Gelada* per treure's la sed. També els ocells hi acudien per refrescar-se el *Bec*. Quan el *Sol* eixia, hi anava la gent de la *Vila* per contemplar, des del cim de la *Roca* de la *Font*, el *Roig* de llevant, car era un paisatge molt *Bonic*. Aquella meravella durava *Poc*, doncs el *Sol* tot seguit s'estenia pels *Serrats* i les *Garrigues*. Davant de tanta formosor, vaig decidir anar-me'n de la *Ciutat* per viure en el *Mas*. I tot seguit vaig fer *Tries* dels mobles de la *Sala*, i junt amb el *Molinet* del cafè, la caixa del vi *Dolç*, el cistell de *Frigola*, el vi *Negre* i el *Conill* perquè, vaig embalar-ho i vaig treure-ho al *Carrer* perquè l'agència m'ho traslladés cap al *Mas*.

Els de l'agència, comprenent que hi havien moltes *Pujades*, en feren venir un *Cavaller* amb dos cavalls per tal que el *Camí* no fos tan penós. Veient que en un viatge no m'hi cabia tot, vaig optar per fer un segon viatge i portar-hi les *Portes* de la cuina, el *Got* de llauna, les *Canals* del pati, el vi de *Marca*, el líquid *Mata rates*, el *Carbó* de *Castanyer*, les *Rodes* dels *Trulls* i els llibres del *Palau*. I ara visc tranquil·lament tot *Sol* en el *Mas*, i així, lluny del xivarri de la *Ciutat*, que sembla una *Guerra*, visc amb *Pau*. Tot ho tinc *Franc*, res no em *Costa* el menjar. Ara diré al *Fuster* que em faci la caixa pel dia que em mori, i li faré avinent que em faci un *Sot* ben *Fons* i que el tapi amb una *Llosa*. Això serà el meu *Sepulcre*.

FRANCESC BONAVENTURA VILÀ.

La Masia de les Roses

*A la meva germana M.^a del
Montserrat, devotament.*

I

La masia de les roses
aquest any quin goig que fa,
car la florida engalana
les branques del roserâ.

Els minyons de la contrada
hi van tots, amb viu delit,
a arrencar-ne una poncella
abans no clogui la nit...

Tremolosos, a l'amada
l'ofrenen tot somrient...
Els vigila com un pare
el sol que se'n va a Ponent

II

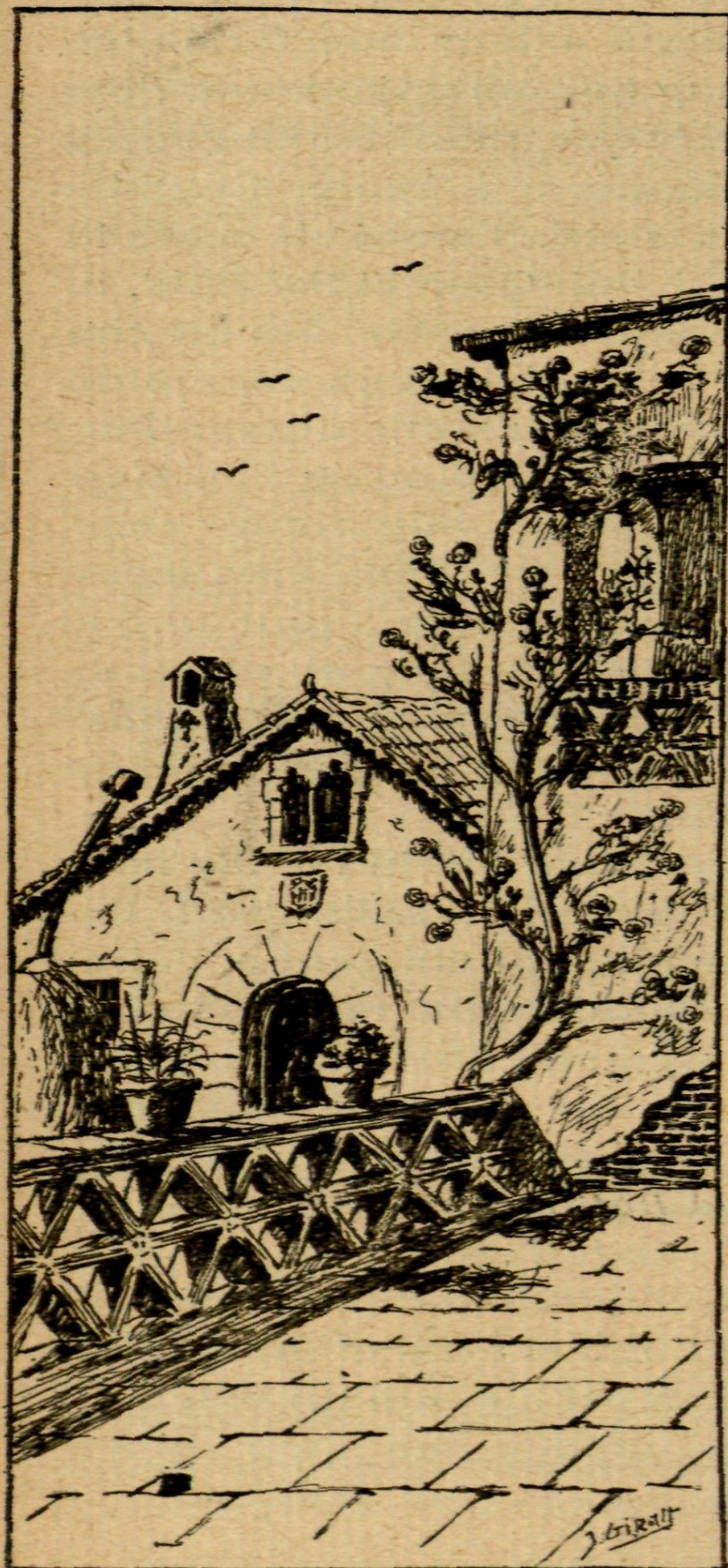
A la nit, a les ballades,
les nines no hi han mancat
i mentre dansen que dansen
foll l'Amor les ha besat.

I el caliu de la besada
—feta amb tota la passió—,
un nou camí ple de vida
els senyala en l'horitzó.

La masia de les roses
aquest any quin goig que fa...
Cada flor que n'arrencaren
una altra n'engendrarà.

I Romeroteca General

MANUEL SERRAT I PUIG

El general Prim a bord de la fragata "Zaragoza", arribant al port de Barcelona, és abroncat per la multitud que crida *fuera la corona!* Perquè a la gorra de marí que duia Prim encara es veia la corona reial, que s'havia fet desaparèixer de pertot i àdhuc de l'uniforme militar.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

C A N T E M !

per

EL VELL FOLLET, de

AMICS DEL FOLKLORE

CATALUNYA és forta i viva perquè canta i ha cantat sempre.

El cantar ha contrarrestat molts defectes del nostre poble i ha enfortit sempre la seva espiritualitat.

Una de les coses essencials en els infants i en el jovent és el cantar.

Es el cantar les bones cançons populars de les antigues tradicions i les cançons originals dels grans músics d'ara i de tots els temps.

El cantar vol dir entusiasme i generositat de cor: vol dir bondat i alegria. Observeu que sense entusiasme ni generositat de cor, ni bondat ni alegria, la nostra Pàtria no pot créixer ni pot viure. Altres coses, moltes altres coses, certament, ens calen, però el cantar ha d'ésser una de les nostres primeres virtuts. Les cançons ens han d'unir de cara als grans ideals que perseguim.

D'un home que canti i senti la joia i l'arborament de la cançó en farem allò que voldrem; d'un home eixut i eixarreït no en farem res i serà ben sovint una nosa i un destorb per a la realització de moltes coses.

Els catalans hem de cantar perquè tenim veu pròpia i cançons pròpies i ànima pròpia, i perquè hem d'ésser tothora ardits i optimistes. Hem de cantar, també, perquè cada cançó noble representa un triomf de l'esperit etern sobre la nostra misèria efímera.

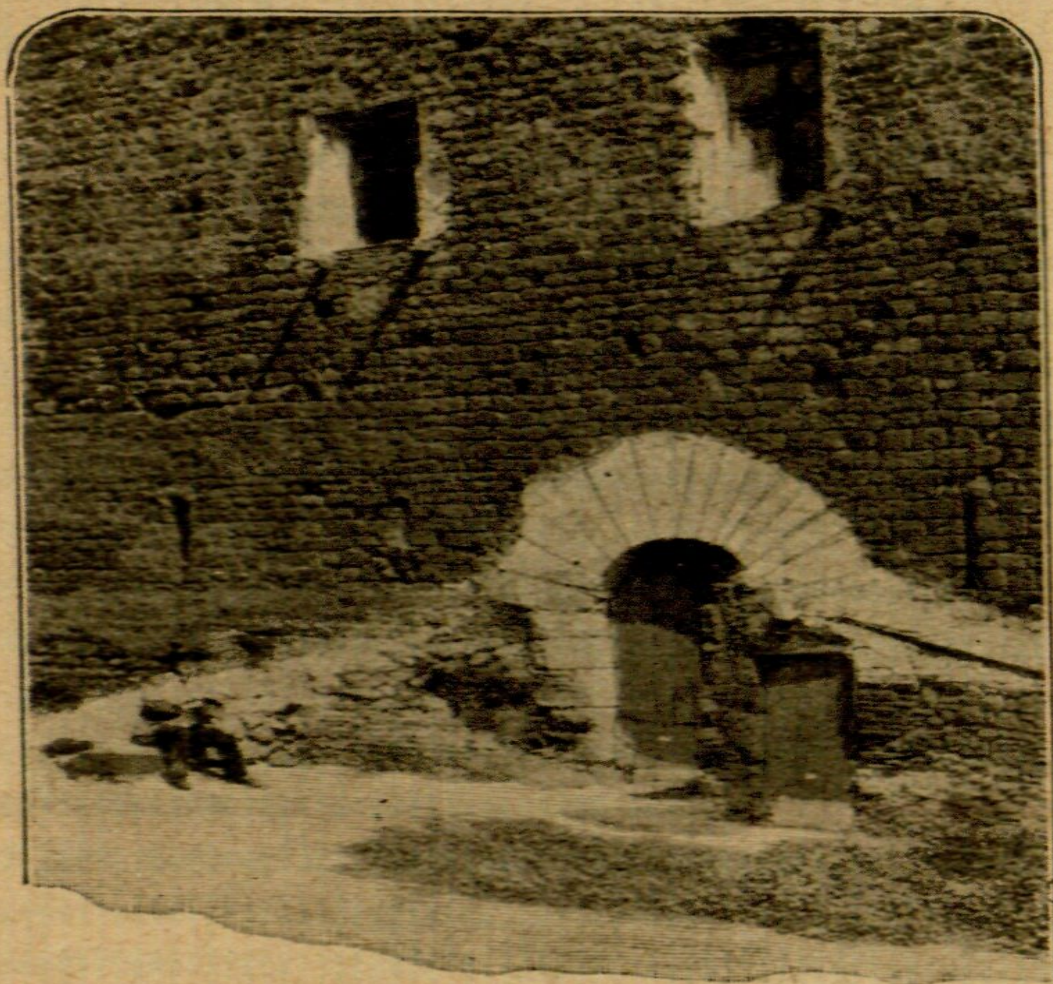
CURIOSITATS DE CATALUNYA, fidel al tremp de la

raça, canta i cantarà. Les cançons són uns dels més alts ornaments d'aquestes pàgines i el ressò d'aquestes cançons en els cors i en els llavis dels infants i de la joventut dels nostres dies serà el seu més pur i més esclatant triomf.

Amics i germans que estimeu la nostra terra i vetlleu per a mantenir forta i viva la seva espiritualitat, canteu! Canteu cada dia plens de joia i plens de fe en l'esdevenidor! Canteu i encomaneu a tothom el sant delit del cantar!... Nosaltres us posarem les cançons a flor de llavi; com que us agradaran, les cantareu sempre.

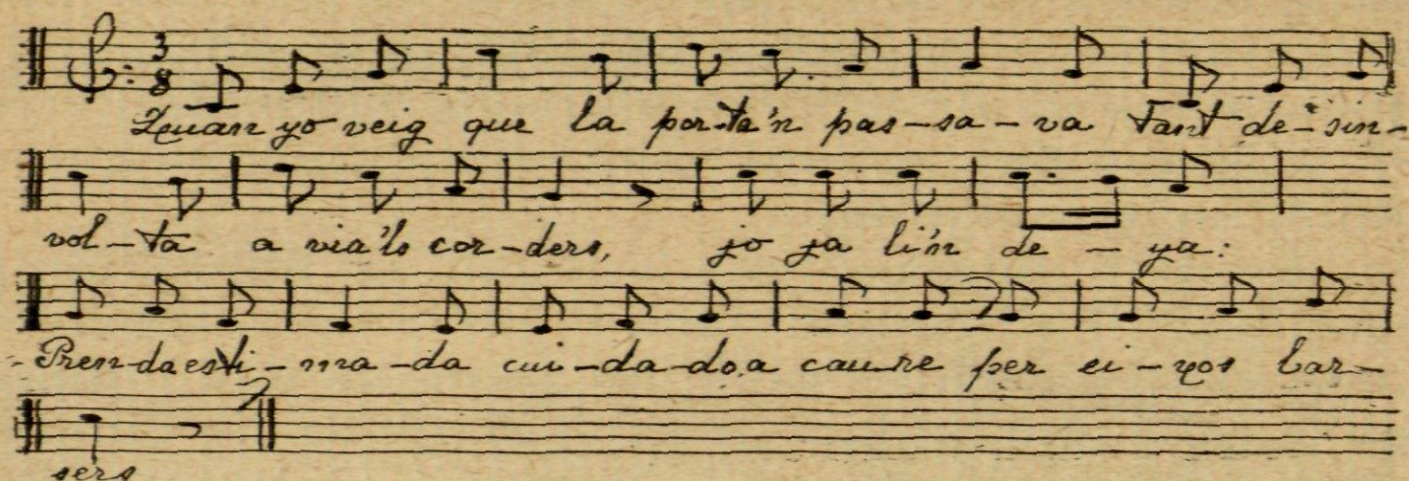
SEMPRE CANTAREU LES NOSTRES CANÇONS POPULARS!...

Vista del Palau de Jaume I, a Piera.

(Vegi's CURIOSITATS DE CATALUNYA, any I, núm. 5).

UAB
Universitat de Barcelona
Editorial de Comunicació
i Memòria General

Música de la dansa *Ball Pla*, al Pallars.

(De la collecció, E. Martín).

Les Danses Populars Catalanes: «Ball Pla»

EL *Ball Pla* és una dansa quasi general a Catalunya. El lloc on s'ha conservat més és a l'alta muntanya, tal com el Pallars, Alt Urgell i Cerdanya; també se'l troba per les ribes de la Noguera Pallaresa, del Segre, comarca del Penedès i per molta part del regne de València, no fent encara un segle era ballat pels camperols dels pobles dels voltants de Barcelona.

El nom de *Ball Pla* el va rebre quan es va generalitzar i el ballava tothom a la plaça, però en diferents èpoques ha tingut diversos noms, tals com *Ball enrobat*, perquè el ballaven amb bones robes, és a dir, vestits de festa; *Ball cerdà*, perquè antigament diu que el ballaven els sards. Era una dansa d'homes sols, en venjança que les dones, soles també, ballaven la sardana; *Ball de palau*, perquè es ballava en els casals rics o palaus; *Ball rodó*, se'l va denominar així perquè es ballava tot rodant la plaça.

Es ball que sempre està obert, que vol dir, podeu entrar a ballar o deixar-se'n les parelles a voluntat, arribant la seva llibertat, a què no cal pas que siguin

parelles justes, sinó quan hi ha més balladores que balladors un d'aquests pot ballar amb dues, tres o més balladores juntes, donant-se aquestes les mans entre elles i prenent el ballador la de la balladora més propera, observant només en entrar o sortir del ball un costum antiquíssim, el qual consisteix que el ballador fa donar un giravolt a la balladora sobre si mateixa, passant per sota el braç del ballador, sense deixar-se anar de la mà, al mateix temps pronuncia ben alt el mot *risto*, del llatí *restis*, amb el qual el ballador demana l'entrada al ball. Si una parella arriba al ball quan ja està començat, fa *risto* la balladora i segueixen ballant. Aquest costum, no obstant ésser el ball similar als de les altres comarques, en el Penedès no hi és usat.

Les melodies que donem a conèixer en aquest comentari del *Ball Pla* són de les menys conegudes, sobretot la de la comarca del Pallars en què a més pot usar-se com a cançó, el que demostra que el poble, en els seus esplais, no tan sols expressa els seus sentiments dansant, sinó que moltes vegades li cal, al mateix temps, expressar-los tot cantant. La del Penedès la transcrivim perquè essent d'una comarca de costums diferents, pugui constatar-se l'afinitat que hi ha quan es tracta de costums generalitzats en tot el territori, o sia nacionals.

El *Ball Pla* té dues parts, la primera es passeja rodant la plaça, i a la segona part es balla marcant amb els peus el ritme i tenint compte de fer *risto* a l'acabament de cada part. Cada ball porta *rasa* al cap d'una estona que ballen, la música va tocant la mateixa tonada més viva. En havent acabat es balla un punt de *jota*, llavors l'alegria augmenta i ratlla en deliri, sobretot cap al tard, quan es fa l'últim ball. En començar la *jota* es deixen anar de les mans i salten i puntegen com el primer aragonès.

El primer ball que es dona el primer dia de festa major és el *ball de l'alcalde*; l'alcalde balla sol un

ball pla, i no s'hi pot ficar ningú que no sigui convidat per ell. Abans, quan el ballaven les autoritats, portaven unes barretines llargues fins de nou pams. En l'aplec de Montrepòs (Sant Salvador de Toló, vora Tremp), que es feia en el segon dia de Carnestoltes, el batlle de Sant Salvador feia el primer ball, vestint el gambeto, i la seva muller portava un ret molt llarg amb un llaç sobre el front.

J. VENTURA LLATES.

(Acabarà).

Volcans apagats

MONTSACOPA

Es dóna aquest nom a una muntanyeta aïllada, al peu de la qual hi ha la vila d'Olot, essent de forma cònica per totes les seves parts i la seva base perfectament rodona, de manera que per qualsevol punt que se la miri es presenta com un hemisferi col·locat sobre la superfície del terreny; el cim és quelcom aplanat i en ell existeix un *cràter* rodó, la boca del qual és de 153 metres de llarg per 130 d'alt i 15 de profunditat en el seu centre. Per poc que es profunditzi qualsevol punt de la seva superfície, es troba cobert de capes de *lava*, la qual s'utilitza per a la construcció de les cases, doncs supera en qualitat a la sorra, per a mesclar-la amb la calç i altres materials, i pertany a la classe més bona de les destinades a obres hidràuliques.

UAB
Biblioteca de Comuni-
i Hemeroteca General

JOSEP.

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA
